

Dlaczego chronimy dzikie ptaki?

Ptaki są jedną z najciekawszych i najbarwniejszych grup zwierząt. Powoduje to, że mają na całym świecie wielu miłośników i obrońców. Wśród przyrodników grupę stanowią właśnie ornitolodzy, czyli osoby zainteresowane ptakami. Wielu z nich odbywa dalekie podróże, by obserwować lub fotografować niektóre gatunki w ich naturalnym środowisku. Ptaki są aktywne głównie w ciągu dnia, tak jak człowiek, dlatego też widzimy je częściej niż np. ssaki. Obserwowanie ptaków dostarcza nam wiele przyjemności, a ponieważ prowadzimy podobny tryb życia, możemy łatwiej śledzić je w naturalnym środowisku. Ptaki są dla nas także źródłem wielu wzruszeń i zachwyków – słuchanie śpiewu ptaków dla większości ludzi jest dużym przeżyciem. Pamiętajmy, że dla ptaków spełnia głównie funkcję informacyjną - przy pomocy dźwięków samce różnych gatunków wabią swoje wybranki, jak również ostrzegają potencjalnych intruzów o zajęciu terytorium.



Obserwacje ptaków mają także duże znaczenie naukowe. Wielu wniosków naukowym z dziedziny ekologii czy etologii różnych grup zwierząt dały początek badania nad ptakami. Obserwacje takich ludzi jak Konrad Lorenz czy Karol Darwin dały podstawy do sformułowania wielu ciekawych wniosków, dotyczących zachowań różnych grup zwierząt.

Zdjęcie 1: *Samiec wilgi przy gnieździe.*
Fot. Ireneusz Kaluga

Według danych Międzynarodowej Rady Ochrony Ptaków na całym świecie występuje około 9000 gatunków ptaków. Około 1029 gatunków jest zagrożonych wyginięciem, co stanowi około 11% ogólnej ich liczby. Bez większego ryzyka można stwierdzić, że większość gatunków ptaków, podobnie jak i innych zwierząt, jest narażona na wyginięcie z powodu utraty siedlisk występowania. Szczególnie zmniejszanie się powierzchni obszarów wodno-błotnych oraz deszczowych lasów tropikalnych, stanowiących środowisko życia wielu gatunków, powoduje ich giniecie. Dużym zagrożeniem było (i niestety ciągle jest) stosowanie pestycydów, które odkładają się w ciałach ptaków znajdujących się na szczycie piramidy pokarmowej – np. ptaków szponiastych. Środki te upośledzają różne funkcje rozrodcze, powodując drastyczny spadek liczebności populacji niektórych gatunków (np. sokoła wędrownego). Badania nad rozrodem ptaków przyczyniły się w wielu wypadkach do zaniechania produkcji niektórych pestycydów oraz wprowadzenia bardziej wnikliwych badań nad substancjami nowo wprowadzanymi do obrotu. Fakt ten jednak nie spowodował wyeliminowania zatruć u ptaków, a wiele krajów ignoruje niebezpieczeństwo wynikające ze stosowania tych substancji. Ludzie uważają stosowanie środków chemicznych za świetny sposób radzenia sobie ze szkodnikami, a jednocześnie nie biorą pod uwagę ich niekorzystnego wpływu na inne organizmy czy samego człowieka.

Ze względu na zagrożenie populacji dzikich ptaków, w różnych częściach świata są podejmowane przez ornitologów próby ich ratowania. Większość rodzimych gatunków ptaków jest chroniona w naszym kraju na mocy [Rozporządzenia Ministra Środowiska w sprawie gatunków dziko występujących zwierząt objętych ochroną z dnia 16 kwietnia 2004 r](http://forum.bocian.org.pl/pafiledb/uploads/Rozporzadzenie%20zwierzeta%202004.pdf) <http://forum.bocian.org.pl/pafiledb/uploads/Rozporzadzenie%20zwierzeta%202004.pdf>.

Po wstąpieniu Polski w struktury Unijne wiele gatunków chronionych jest także w ramach Dyrektywy Ptasiej, która jest podstawowym aktem prawnym chroniącym dzikie ptaki na terenie Unii Europejskiej. Niektóre gatunki dzikich ptaków są także chronione w ramach konwencji międzynarodowych – Ramsarskiej, Bońskiej czy Berneńskiej.

W *Ustawie o ochronie przyrody* istnieje podział na gatunki chronione ściśle i częściowo. Gatunki chronione ściśle to takie, które w ciągu całego roku mają zapewnioną ochronę prawną. Nie można ich płoszyć, chwytąć, zabijać, a nawet w okresie lęgowym fotografować



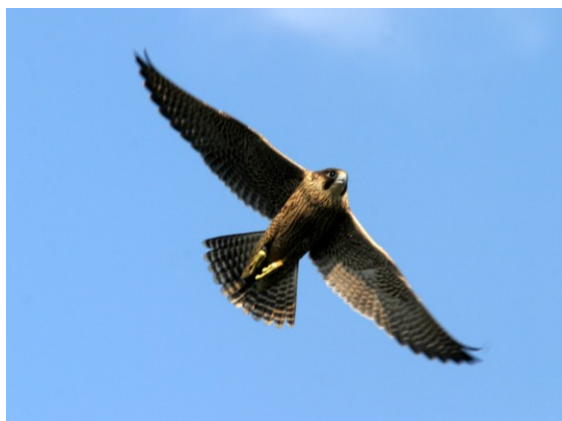
Zdjęcie 2: *Bociany białe – gatunek wyraźnie reagujący na zanik terenów podmokłych.*
Fot. Ireneusz Kaluga

bez zgody odpowiednich władz. Gatunki chronione częściowo to takie, które w pewnych okolicznościach mogą być płoszone lub nawet odstrzeliwane np. czapla siwa czy kormoran na stawach hodowlanych uznanych za obręby hodowlane. Niektóre gatunki ptaków chronione są na mocy prawa łowieckiego, bowiem są zaliczane do zwierząt łownych. Należą do nich m.in. gęś gęgawa, gęś białoczerna, gęś zbożowa, grzywacz, jarząbek, słonka, kuropatwa czy kaczka krzyżówka.

W wielu miejscach na świecie, a w tym także w Polsce, prowadzi się programy ochrony różnych gatunków ptaków. Programy takie obejmują coraz częściej nie tylko ochronę miejsc lęgowych, ale również terenów zerowiskowych ptaków, zimowisk, czy innych miejsc ważnych dla funkcjonowania gatunku. Programy takie są prowadzone w większości przez organizacje pozarządowe, mające status stowarzyszeń. Organizacje takie nie są finansowane z budżetu państwa, a fundusze na ochronę zdobywają dzięki aktywności swoich członków i angażowaniu specjalistów z różnych dziedzin. W Polsce do takich programów można zaliczyć np. program „Ochrona bociana białego i terenów podmokłych” - <http://www.bociany.pl> czy program reintrodukcji sokoła wędrownego - <http://falconer.republika.pl/hodowla.htm>.



Rysunek 3: *Sokół wędrowny.* Fot. Ireneusz Kaluga



Rysunek 4: *Zajęta skrzynka lęgowa przez pustulki.*
Fot. Ireneusz Kaluga

Realizacja ochrony gatunkowej nie jest jednak obowiązkiem organizacji pozarządowych i stowarzyszeń. Zgodnie z prawem (*Ustawa o samorządzie terytorialnym*, oraz *Ustawą o ochronie przyrody*) ochronę przyrody, w tym także ptaków, powinni realizować: Minister

Środowiska, wojewoda, starosta, wójt, burmistrz lub prezydent miasta. W imieniu wymienionych działają Główny Konserwator Przyrody, wojewódzki konserwator przyrody, odpowiednie rady miast czy gmin. Jak podaje cytowana wcześniej *Ustawa o ochronie przyrody* dbałość o przyrodę jest także obowiązkiem osób prawnych i fizycznych czyli każdego z nas. Ponadto Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej mówi, że: każdy obywatel jest obowiązany do dbałości o stan środowiska i ponosi odpowiedzialność za spowodowane przez siebie jego pogorszenie.

Ireneusz Kaługa
Towarzystwo Przyrodnicze „Bocian”
www.bocian.org.pl